

SAT-2B.313-1-L-06

THE OBJECT OF THE RIGHT OF ACTION AND THE RES JUDICATA.

**Assoc. Prof. Dr. Petar Bonchovski**

Faculty of Law, Department of Private Law

“Angel Kanchev” University of Ruse;

Bulgarian Academy of Sciences - Institute for the State and the Law;

E-mail: pbonchovski@uni-ruse.bg

*Abstract: The objective of the report is to propose an alternative approach to the theory of the subject matter of the right of action, i.e., the granted judicial protection, and the potential influence this may have on the force of res judicata. This would contribute to a future rethinking of the issues related to res judicata.*

*Keywords: force of res judicata, preclusive effect, ne bis in idem, res judicata, comparative law.*

**ВЪВЕДЕНИЕ**

Задачата на доклада е да предложи алтернативен гледна точка към теорията на предмета на правото на иск, разбиран като негов обект, респ. на предоставената защита, както и на влиянието, което може да има това върху силата на пресъдено нещо. Това би помогнало за бъдещо преосмисляне на проблемите на СПН. Целта е да са постави начало на дискусия по някои принципни въпроси на последиците на актовете, с които съдът се произнася относно допустимостта на предявения иск. Основната цел при това не е да се навлезе в задълбочена дискусия по съдържанието и конкретните разрешения, предоставени от вече установените теоретични и практически постулати. Техен коментар е неизбежен, но считам за по-важно конкретната тема да се постави в светлината на политико-правния въпрос относно необходимостта от предвидимост и последователност на произнасянията на съдилищата по частноправни спорове.

**ИЗЛОЖЕНИЕ**

1. Гражданският процес има за задача да предостави защита на лицата, когато техните правни сфери са нарушени, застрашени, или косвено засегнати от правен спор. Когато заявим, че защитаваме правата си, чрез съответните правни средства защитаваме своя правен мир, което може обаче да не включва конкретни спорни права. Затова без съмнение можем винаги да се защитаваме като претендираме отричането по исков ред на задължения, респ. права, които друго лице твърди спрямо нас. Изр. арг. в този смисъл е възможността за ОУИ съгласно чл. 124, ал. 1, последно предл., или чл. 439, ал. 1-2, както и др. ГПК.

2. Вкл. понякога се предоставя право на иск, без изобщо да се разрешава спор относно право или задължение, на което се твърди да сме титуляри, но изходът от спора би имал значение за нашата правна сфера. При иск по реда на чл. 464 ГПК вискателят не прави предмет на производството спор относно своето притезание, а се намесва в чужди отношения (*срв. чл. 2б, ал. 1, 2 и 4 ГПК*), за да защити себе си (*своята правна сфера*) – възможността да се удовлетвори. Още по-ярко изпъква това при иск на кредитора за нищожност на сделка на длъжника с трето лице, при който правото на вискване дори не е съдебно установено, вж. и чл. 134 ЗЗД и т.н.<sup>116</sup>.

3. Този извод се допълва напълно хомогенно от хипотезите на иск относно истинност на документ или друго установяване на факти. При тези форми на неразбирателство също възниква правен спор, след като може да се предяви допустим иск, и съдът дължи формулата на разрешаване на този спор, макар той да не е пряко относно права.

4. За да може да е ефективна защитата, констатацията е предоставена по един обвързващ начин и с авторитета на публичноправен акт. Затова, когато страна по решението продължава да не

<sup>116</sup> Може да се предостави и самостоятелно материално право – чл. 135 ЗЗД и др.

съобразява поведението си, решението може да ѝ се противопостави, като всички държавни органи ще го приложат принудително като продължаващо действие на държавната санкция (*служебно ще се прекрати повторно производство по идентичен спор, ще се достави принудително дължимата престация и т.н.*).

5. Същевременно непосредствената цел на гражданското съдопроизводства (*исков процес*) в общия набор от производства, които осъществяват държавната санкция (*защита*), е разрешаването на спора, с който съдът е сезиран (*чл. 299, ал. 1-2 ГПК, арг. и чл. 10 и чл. 280, т. 3 и др. ГПК*). По този начин оборотът ще се освободи от съмнения, за да може да се развива законосъобразно съгласно съдебно потвърденото, респ. отречено. Това включва и принудителното изпълнение на правата. Недопустимо е държавната машина да се ангажира с упражняването на права, без окончателното разрешаване на спора, което да внесе яснота относно правоотношенията и техните параметри. Изключенията от това правило крият прекалено много и сериозни опасности за правата и интересите на страните<sup>117</sup>.

6. С оглед на тази цел, и при съблюдаване на изискванията на съвременната демократична държава с върховенство на правата, решението се предоставя по инициатива на страната и в условията на правно противостояние с другата страна пред независим и безпристрастен орган, който разглежда и решава спора съгласно приложимото материално право (*чл. 2, чл. 5 и чл. 8, ал. 2 ГПК*). По емпирични причини установяването на истината няма да е винаги възможно, но това не противоречи по никакъв начин на направените изводи. Ще липсва напълно правосъдие, ако истината, респ. справедливостта, не се търсят и тяхното постигане не са в основата на уредбата<sup>118</sup>.

7. Можем да обобщим в този ред на мисли, че за да е спорът в крайна сметка разрешен, няма също така значение дали ищецът е успял напълно или частично с иска си, или не е успял изобщо. Вкл. формулата може и да изненада страните, напр. когато се спори само по размера на вземането, а съдът служебно установи нищожност да уговорката в договора. Съответно решението винаги предоставя формулата на разрешаването спора, при това без значение дали съдът установява права, липсата им, или съществуването на факти (*срв. и §. 313 (1), 4. ZPO: в диспозитива решението съдържа die Urteilsformel<sup>119</sup>*). Затова ответникът не просто има правото да осъществи адекватно своята защита по предявения иск, а правото на защита на ответника по този спор също се изчерпва с решението, без значение изхода от делото.

8. След като съдът винаги установява истината в правния спор, т.е. действителната правна картина между субектите по спора, без значение дали установява права, или не, можем без никакви колебания да приемем, че правният спор е обектът на произнасянето („предмет“ на решението е синоним на „обект“ в този аспект, т.е. целта на въздействието). Този извод е напълно в съгласие и с разпоредбата на чл. 299, ал. 1 ГПК. Изявлението за знание на съда е насочено към спора (*арг. чл. 121, ал. 2 КРБ*). Единствено с окончателно разрешаване на спора съгласно точно приложимото към спорния въпрос материално право ще се предостави защита на правните сфери и ще може да настъпи правен мир между страните, без да има значение, кой първи, по какви причини, и в какви точно параметри е поискал защитата, както и какъв е изходът от спора.

9. Това е една от причините съдът да има правомощието служебно да квалифицира иска, без значение от твърденията на страните в това отношение. По този начин органът определя и запознава страните, кои точно правни норми ще прилага (*чл. 5 ГПК и чл. 235, ал. 2, второ предл. ГПК*), т.е.

<sup>117</sup> Възможността за обратен изпълнителен лист при изпълнение въз основа на невлезли в сила осъдителни въззивни решения е едно крайно недостатъчно средство, при много трудно приложимата възможност за спиране на изпълнителното производство, която на практика зависи и от финансовите възможности за страната (*чл. 282 ГПК*). Същевременно отмяната от касационната инстанция и пререшаването на спора съвсем не е крайно рядко явление, напротив.

<sup>118</sup> Липсата на компетентност и постоянните незаконосъобразни практики на съдилищата са отделен въпрос.

<sup>119</sup> (1) Das Urteil enthält:

1. die Bezeichnung der Parteien, ihrer gesetzlichen Vertreter und der Prozessbevollmächtigten;
2. die Bezeichnung des Gerichts und die Namen der Richter, die bei der Entscheidung mitgewirkt haben;
3. den Tag, an dem die mündliche Verhandlung geschlossen worden ist;
4. die Urteilsformel;
5. den Tatbestand;
6. die Entscheidungsgründe.

определя, каква точно е правната природа на спора. Правомощието е напълно в съгласие с действащия модел на съдопроизводството, който не превръща съда в напълно пасивен арбитър, а в едни разумни и целесъобразни граници го прави сравнително активен при разглеждането на делото, с цел именно своевременното установяване на истинската материалноправна картина.

**10.** В тази връзка правният спор в материалноправен аспект може да се дефинира като изрично или обективно изразено неразбирателство относно състоянието на правните сфери. Неразбирателството има различни варианти: относно съществуването на правоотношение, респ. конкретни права от него, или относно параметрите на правата (*чл. 124, ал. 1, предл. първо и второ и ал. 2-3 ГПК*), респ. липса на конкретни права (*вж. чл. 124, ал. 1, предл. последно ГПК*). По изключение се допускат и искове по спорове относно истинност на документ, съществуване на факт и др. (*арг. чл. 124, ал. 4-5 ГПК*), които също индиректно влияят на наличието, или липсата на права. Т.е. правен спор е всяко предвидено в закон неразбирателство, което по някакъв начин накърнява, застрашава, или косвено засяга правните сфери на страните. Съдът винаги дължи формулата на разрешаване на спора (*арг. и чл. 2, предл. първо ГПК*).

**11.** От тази гледна точка обектът (*предметът*) на правото на иск и на решението съвпадат в пълен синхрон. Пряката цел на упражняването на правото на иск е разрешаването на правния спор (*арг. чл. 299, ал. 1 ГПК и вж. изрично чл. 127, ал. 1 ГПК*), относно който се търси защита, а не фактическото упражняване под формата на иск или защита на твърдяно субективно материално право. Искът може изобщо да не цели защитата на спорно правоотношение: както се посочи, в множество хипотези правоотношение, или субективно право, което е част от него, не се твърдят, или не се установяват, дори и да са твърдени.

Затова пряката насоченост към накърнено субективно материално право (*твърдение за неговото съществуване*) не е задължителен елемент от интереса при предявяване на всеки иск (*чл. 124, ал. 1, предл. последно и ал. 4-5 ГПК и др.*), макар твърдение за правоотношение, респ. за неудовлетворено притезание при осъдителните искове, да са най-честите хипотези на спор. За да се разреши спорът, чрез иска се излагат задължително фактическата и правна страна на спора, в зависимост от конкретните характеристики на неразбирателството, и се иска защитата, която ищецът счита за подходяща съгласно изложените обстоятелства (*чл. 6, ал. 2 и чл. 127, ал. 1, т. 4-5 ГПК*).

Искът е задължителна форма на упражняване на правата от гледна точка на реализацията на държавната санкция, а не като задължителен ред за тяхното упражняване. Последното се наблюдава само при потестативните права, които се упражняват задължително по исков ред (*чл. 87, ал. 3 ЗЗД и др.*). Останалите потестативни права могат да се упражнят и извънсъдебно, като искът е възможна форма за търсене на защита на настъпилите последици от извънсъдебно упражненото потестативно право. Когато обаче потестативно право се предявява по съдебен ред, същото се счита упражнено и възникват правните последици от това (*материалноправното конститутивно действие на решението*) с факта на установяването на неговото наличие от съда. От тази гледна точка, хипотезата не променя нищо. Съдът винаги разрешава спора относно правото, което може да е налично, може и да не е.

**12.** И съгласно СЕС предметът също се разглежда като обект, в смисъл на цел на иска („*object/ Gegenstand/ objet*“ в други езикови версии: С-406/92, т. 41 и др.).

**13.** Изводът, че предметът на иска, както и на решението, е правният спор, обяснява напълно и кохерентно въпроса с отрицателния установителен иск (*ОУИ*), който винаги е оставал отворен в теорията на проф. Ж. Сталев, която приема, че предметът на защитата, и съответна на иска е винаги нарушено субективно материално право. Както се установи обаче, съгласно закона не е дори необходимо винаги да се предявява защита пряко относно спорно правоотношение, за да има правен спор, който трябва да се разгледа и разреши (*чл. 124, ал. 1, предл. последно, ал. 4-5 ГПК*).

**14.** Затова е възможно страната да търси непряко обща защита на гражданските в широк смисъл права и/или законните интереси от своята сфера, отричайки с иск твърдяно от друг нейно задължение (*ОУИ*). При иск на кредитор за нищожност на сделка на неговия длъжник кредиторът изобщо не претендира защита на свое правоотношение в повдигнатия спор (*чл. 117, ал. 1 КРБ, чл. 2 ГПК, чл. 133 ЗЗД, вж. и чл. 464 ГПК*). Той не оспорва свое задължение по нищожната сделка, а защитава генералното си право на възискване, което вкл. може още да не е установено със СПН (*не*

разполага с осъдително решение, като дори тогава правото може също да се оспори: арг. чл. 133 ЗЗД и чл. 464 ГПК), макар да спори пряко по задължението на длъжника си. При иск за установяване на факти също се защитава съответната правна сфера съгласно въздействието на факта.

15. Това е една от причините разпоредбата на чл. 298, ал. 1 ГПК да посочва, че решението влиза в сила относно искането, а не относно права. Не винаги предпоставка на иска е той да защитава пряко конкретно право, или правоотношение, относно което се спори. Задължителна предпоставка е обаче искът да поставя за разрешаване правен спор, по който ГПК допуска упражняване на защита (*част от правния интерес от предявяване на иск: арг. чл. 124, ал. 1-5 ГПК*).

16. С други думи, когато се защитава правната сфера на ищеца пред съд, а не негови конкретни субективни права, предпоставката е хипотезата да е изрично предвидена от закона (*интерес от ОУИ съгласно чл. 124, ал. 1, предл. последно, ал. 4-5 ГПК*). За съпоставка: когато ищецът защитава пряко чужди материални права, това също ще е незаконосъобразно, без изрично предоставен от закона интерес да се предяви иск за тях (*чл. 124, ал. 1, предл. първо и второ ГПК и чл. 26, ал. 2 и 4 ГПК, срв. чл. 134 ЗЗД*). Защитата в тази хипотеза е обаче пряко относно чуждите субективни права.

17. Прецизирането на полето на действие на *res iudicata* като правна последица на съдебния акт, обезпечаваща чрез забраната за пререшаване на спора прилагането на правилото *ne bis in idem* към резултата на съдопроизводствената дейност – разрешаването на правния спор, е необходимо за да можем да направим и недвусмислени изводи за някои от предпоставките, при които следва да възникне правомощието на съда да прекрати последващо производство по същия иск. Разпоредбите в ГПК относно тези правила са за съжаление крайно остарели, фрагментирани и неясни. Стъпваме затова на естествената основа, че единствено при един пълен обхват на действието си спрямо установеното в акта (*предмет на последицата*) СПН ще може да изпълнява оптимално функцията си на обвързване на страните от изхода на спора.

18. За да се постигне този резултат, е необходимо от една страна да са пресекат всички възможности за пререшаване на правния спор, относно който решението изрично влиза в сила съгласно разпоредбата на чл. 299, ал. 1 ГПК въз основа на правни и фактически обстоятелства, съществували при формирането на СПН. Пререшаване следва да е затова възможно, само когато впоследствие се установят нововъзникнали обстоятелства от съществуването на спора, с които страните не са могли да разполагат, или не са могли да знаят при условията на добросъвестност.

Това следва пряко от правилото, че пререшаване въз основа на съществували фактически обстоятелства се допуска само въз основа на особени съображения, като за това е необходимо първо да се разруши СПН на решението (*арг. чл. 303, ал. 1 и чл. 307 ГПК и вж. чл. 439, ал. 2 ГПК*). От подобен порядък е също така и възражението за зле воден процес (*чл. 223, ал. 2, предл. второ ГПК*).

Предпоставките могат да са във връзка с изискванията на справедливостта, като например новооткрити обстоятелства или писмени доказателства от значение за изхода на спора, с които страната не е могла да разполага при условията на добросъвестност (*арг. чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК*), или да са резултат на сериозното нарушаване на правото на защита при установяване на фактите по спора, респ. при произнасянето (*чл. 223, ал. 2, предл. второ ГПК*).

19. От тази гледна точка правилото, че решението влиза в сила означава на първо място правото на защита чрез иск или възражение да е изчерпано и за двете страни по разрешения в резултат на упражняването на това право спор (*преклюдирано: арг. чл. 299, ал. 1-2, чл. 126, ал. 1 и чл. 439, ал. 2 ГПК*). Проявата на съдопроизводствена защита е именно пресичането на възможността за второ производство по спора и обвързването по този начин на правните сфери на страните от действието на установяването. Затова ответникът придобива своето качество само въз основа на номинирането си в исковата молба (*арг. чл. 26, ал. 1 ГПК*) и негово право на защита по спора също се счита упражнено. Така той получава възможност да упражни защитата си, *ergo* неговата защитата също се изчерпва (*арг. и от чл. 439, ал. 1-2 ГПК*).

20. Напълно обосновано е по-нататък в този ред на мисли, преклузията да е относно целия спор и веднъж за винаги с оглед на изискванията на съвременните условия на бърз и крайно комплициран граждански и търговски оборот (*арг. чл. 17, ал. 1 ГПК*). Това ще отговаря на собствените изисквания на съдопроизводството, чиито последици са призвани да бранят установената веднъж материалноправна картина, която трябва да е истинската. За тази цел

формулата трябва да разрешава спора окончателно във всички съществуващи към момент на постановяване на решението части на спора, т.е. спорът да се фиксира с непререшаемост, без необосновани възможности за преразглеждане, респ. промяна на неговия изход (*арг. чл. 299, ал. 1-2 ГПК*).

**21.** Последното е възможно от своя страна, на първо място, само ако на страните не се оставят възможности за повторно преразглеждане, респ. пререшаване, на констатациите за фактите, доказателствата, правните изводи и др. обстоятелства, въз основа на които е дадена защитата. Те са част от спора, схванат като неразбирателство между двете правни сфери. Съвкупността от фактическите и правни констатациите на съда обосновава формулата на разрешаването на спора, независимо дали искът се уважава, или отхвърля (*т.е. независимо дали правнорелевантната съвкупност от факти е установена, или не*). Затова единствено при тяхната непроменяемост установяването на правата, истинността на документа и т.н. могат да останат наистина окончателни (*ne bis in idem, res iudicata*).

**22.** Решението влиза съответно в сила по тези констатации, както при пълното уважаване на иска, така и при неговото пълно отхвърляне, респ. при частично успешен иск (*арг. чл. 298, ал. 1, чл. 299, ал. 1 и 439, ал. 2 ГПК*), защото формула винаги се постановява, без значение от изхода при разрешаването на спора.

С други думи, съгласно закона решението влиза в сила по констатациите на съда относно релевантния набор от обстоятелства, въз основа на които съдът трябва задължително да направи своите изводи, и основаното на тях искане за защита, за да предостави формулата на разрешаване на спора. Тези обстоятелства са част от задължителните елементи на спора, които съдът трябва да разгледа, и след влизането в сила правото на иск въз основа на тях се изчерпва (*преклузия на правото на защита*).

**23.** По силата на *чл. 298, ал. 1 ГПК* елементите на спора в тази връзка са страните, основанието на иска съгласно решението (*правнорелевантните факти по иска, които следва да се установят от съда за да постанови решението си съгласно искането за защита, и правното основание*<sup>120</sup>, *което ги превръща в релевантни от всички твърдени от ищеца обстоятелства, немалка част от които често се оказват ирелевантни, или се променят в хода на делото и т.н.*), както и искането за защита. След даването на окончателната квалификация с решението (*вносяне от съда на правното основание*) тези елементи, бидейки уникални за спора, индивидуализират предоставената с решението защита като предпоставят и правните изводи, съгласно които спорът се разрешава.

Затова тези елементи поставят и границите на правилото (*забраните в обхвата на СПН; нейните предели*), т.е. предпоставят недопустимостта на последващ иск от някоя от страните за преразглеждане, респ. пререшаване, на спора, или на възражение в този смисъл по друго висящо производство. Решението влиза затова в сила по трите елемента на спора и съответно трите едновременно следва да останат непроменени (*арг. чл. 299, ал. 1-2 ГПК*). Иначе правилото *ne bis in idem* няма да функционира в пълнота.

**24.** Недопустимо е съответно лицата, които законът счита за обхванати от последицата *res iudicata* (*чл. 298, ал. 1, предл. първо, ал. 2 и др. ГПК: субективен предел на СПН*) да могат при същото искане да получат преразглеждане и пререшаване на формулата, без наличието на нещо нововъзникнало относно обстоятелствата по този спор. Иск без нововъзникнало обстоятелство е повторен, защото се цели пряко промяна на предоставената защита (*арг. чл. 298, ал. 1, предл. второ ГПК*), без да се твърди ново развитие на спора при обстоятелства, които могат да предпоставят нов изход (*арг. чл. 298, ал. 1, предл. трето ГПК*), в противоречие с установеното в решението (*арг. чл. 296, т. 1-3 ГПК, но съобрази и чл. 14, чл. 303, ал. 1 и чл. 439, ал. 2 ГПК*). Това прави преразглеждането на формулата напълно необосновано. Обратното без съмнение би било противоречие с правилото *ne bis in idem*.

<sup>120</sup> Тук напълно хомогенно се вписва и основанието на отрицателните установителни иски: фактите (*положителни и отрицателни*) защо не се дължи, защо ответникът не е собственик и т.н., съгласно съответното правно основание въз основа което се търси защитата. Напр. не дължа по съответния договор (*договорно основание по вида договор*), защото не съм го подписал, защото съм бил точно тогава в чужбина, подписът ми е подправен и т.н.

25. Искането също е влязло в сила и съответно защитата по иска не може да се променя и при простото формално въвеждане на искане, което е обаче същото по същество. В този ред на мисли исканията не представляват предявяване на конкретно дефинирано под определена правна норма субективно право (*вкл. съдът не е обвързан, ако подобна защита е поискана*), респ. отричане на така индивидуализирано задължение. Искането определя, какво се търси съдът да постанови като конкретна форма на защита: да ми се заплати дължимата сумата; да ми върне вещта; да установи, че съм собственик; да не установи, че дължа; да се установи, че документът е подправен, истински и т.н. Това следва от действието на принципа за законност, съгласно който се прилага правилото *iura novit curia* (чл. 5 ГПК) и следващата оттук квалификация на иска по служебен почин (чл. 146, ал. 1, т. 2 ГПК).

26. Относно искането е специфично, че страните свободно формулират формата на защитата си (арг. чл. 6, ал. 2 ГПК), подобно на свободата да изнесат пред съда, каквито факти от релевантните преценят за добре. Те могат затова неограничено да преформулират искането с цел мимикрия на нов или различен иск. Приемат ли се подобни искове обаче за свободно допустими, няма пречка всяка страна да осъществи повторно своята защита по фактическата страна на спора в пълнота. Това същевременно предпоставя преразглеждане на констатациите по същия спор в неговата цялост, или частично, дори без твърдения за нововъзникнали факти. Съответно се преразглежда основата на формулата и се заобикаля правилото *ne bis in idem*.

27. Искът ще е съответно винаги недопустим, на първо място когато отново се цели същата по същество защита по спора без нововъзникнали обстоятелства (*повторен иск*): ищецът предявява отново същия иск, със същото искане и същите обстоятелства (*ПУИ-ПУИ по същото твърдяно право*). Искът ще е недопустим и при идентично (*същото по същество*) искане, когато, независимо от формулировката, се иска преразглеждане на дадената на другата страна защита (*идентични искове*), отново при същите обстоятелства: при отхвърлен осъдителен иск поради установена липса на правоотношение – ищецът предявява иск за установяване на правото; уважен ОУИ – ответникът предявява иск за установяване на правото и др.

28. Подчертаваме изрично, че изложените хипотези на недопустимост възникват, само когато ищецът по повторният иск не излага новонастъпили факти, които обосновават преразглеждането на спора. Т.е. само комбинацията от искане, което цели промяна на дадената защита и липсата на последваща промяна по обстоятелствата по спора прави иска недопустим. Винаги, когато се изложат обаче нововъзникнали факти, които могат да обосноват друг изход от спора, искът ще е нов и затова допустим, без значение от точната формулировка на искането за защита. Тогава е обосновано същата да се промени за новия период. Искането следва единствено да е допустимо, *вкл. уместно съгласно новите обстоятелства*, но това не е въпрос на СПН, а на останалите предпоставки на законосъобразното упражняване на правото на иск.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Така дефинираният предмет на иска е в синхрон, освен с целта на съдопроизводството, така и с природата на решението. Актът по същество винаги установява материалноправната картина. Затова и трите вида иск са винаги насочени към установяване на правното състояние. Особеното при конститутивния иск е, че е относно потестативни права, чието установяване предизвиква промяна в самата материалноправна картина. При установителните и осъдителните искове разликата е, че с искането за осъждане страната цели да се установи и наличието на притезание. Разпоредбата на чл. 406, ал. 1, предл. второ ГПК изисква решението задължително да удостоверява неудовлетворено изискуемо право, за да може да се издаде изпълнителен лист. Няма изискване актът да е по осъдителен иск и при разпоредбата на чл. 404, т. 1, първите две предложения ГПК<sup>121</sup>.

Прилагането на направените извод ще позволи съответно правилата за СПН да се основават на целта на съдопроизводството: спорът да се разреши в цялост веднъж и завинаги за всяка от

<sup>121</sup> Вж. чл. 522, ал. 2 ГПК във вр. с чл. 349 ГПК относно пример за възникване на изпълнителна сила при решение по потестативно право. Това не е единственият пример. Иванова, Р. „Принудително изпълнение на установителни и конститутивни решения“. Сборник лекции за следдипломна квалификация на юристи, т. 19, С. 1981, стр. 315-348.

страните по него, т.е. правото на иск да се изчерпи напълно по всички елементи на иск, за да може защитата относно материалноправните сфери (*установяването, формулата*) също да е в пълнота и завинаги. Иначе дейността на съда, респ. регулиращото действие на акта, просто няма да са напълно ефективни. Подобен е подходът и на СЕС, съгласно чиято практика, когато исковете имат по същество една и съща цел, те представляват паралелни иски<sup>122</sup>, като не е необходимо да е налице пълна идентичност на основанията (С-144/86, т. 17).

По същата причина според СЕС формално различните петитуми на исковете не означава, че двата спора имат различни обекти (С-406/92, т. 43)<sup>123</sup>. Въз основа на посочените критерии СЕС приема също така, че е налице една и съща претенция, когато целта на първия иск е изпълнението на договор, а целта на втория иск е да се установи недействителността на договор или разваляне на този договор (С-144/86, т. 16) – това са елементи на едни и същи спор, който е необходим да се разреши в цялост, за да се предостави защитата, търсена с петитума: дължи ли се претендираната сума.

## REFERENCES

- Kornezov, L. Civil Procedure, Vol. I, Action Proceedings, Sofia, 2009.
- Silyanovsky, D. Procedural Decisions and Their Legal Force, Legal Archive, 1962, Issue 3.
- Stalev, Zh. Force of Res Judicata. Sofia, 2007.
- Stalev, Zh., Mingova, A., Stamboliev, O., Popova, V., Ivanova, R., Bulgarian Civil Procedure Law. 10th revised and updated edition. Sofia, Siela, 2020.

---

<sup>122</sup> Еднакви иски, предявени в различни юрисдикции.

<sup>123</sup> Вж. и заключение на Генералния адвокат М. Szpunar, представено на 18.10.2017 г. по С-467/16.